Valiokunnan lausunto YmVL 44/2018 vp– HE 253/2018 vp

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle kansallisen turvallisuuden huomioon ottamista alueiden käytössä ja kiinteistönomistuksissa koskevaksi lainsäädännöksi

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle kansallisen turvallisuuden huomioon ottamista alueiden käytössä ja kiinteistönomistuksissa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 253/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava puolustusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitussihteeri Perttu Wasenius, puolustusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jaana Junnila, ympäristöministeriö
- johtava asiantuntija Ari-Pekka Dag, sisäministeriö
- suunnittelujohtaja Frank Hering, Kymenlaakson liitto
- kehittämispäällikkö Matti Holopainen, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Rajavartiolaitos

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen tarkoituksena on edistää valtion mahdollisuuksia puuttua sellaiseen kiinteistönomistukseen, joka vaarantaa Suomen kansallista turvallisuutta. Lainsäädäntöehdotukset koskevat pääasiassa kiinteistönhankinnan luvanvaraisuutta, valtion etuosto-oikeutta ja lunastusoikeutta. Myös maankäyttö- ja rakennuslakia ehdotetaan muutettavaksi. Ympäristövaliokunta on käsitellyt esitystä toimialansa mukaisesti maankäyttö- ja rakennuslain osalta. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä kiinnittäen puolustusvaliokunnan huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan maankäyttö- ja rakennuslakiin lisättäväksi uusi 4 a §, jonka mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja ra-

javalvonnan, väestönsuojelun sekä huoltovarmuuden edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistettava, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä. Lisäksi Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tarkoituksiin maakuntakaavassa osoitetut alueet määriteltäisiin maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:ssä tarkoitetuiksi rakentamisrajoitusalueiksi. Vuonna 2017 hyväksyttyjen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti aluesuunnittelussa otetaan jo nyt huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet, ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet. Valiokunta katsoo, että ehdotettu muutos on tarpeen, koska lain tavoitteisiin ei sisälly nimenomaista säännöstä kansallisen turvallisuuden varmistamisesta alueidenkäytössä.

Valiokunta toteaa, että maankäytön suunnittelussa voidaan ottaa kansallisen turvallisuuden tarpeet nykyistä kattavammin ja yksityiskohtaisemmin huomioon. Tämä voi vähentää sellaisia tilanteita, joissa esimerkiksi rakentamisen kautta voitaisiin heikentävästi vaikuttaa tiettyjen kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisten kohteiden toimintaedellytyksiin. Tilanteissa, joissa olemassa olevan kiinteistö- ja rakennuskannan vaihdantaan olisi tarvetta vaikuttaa, pyrittäisiin kauppoja valvomaan ennakolta ehdotettavan lupajärjestelmän sekä etuosto-oikeusmenettelyn avulla.

Valiokunta katsoo, että hallituksen esitys selkeyttää lainsäädäntöä maankäytön suunnittelun osalta mutta ei varsinaisesti muuta suunnittelujärjestelmän sisältöä. Muutosehdotus korostaa kuitenkin velvollisuutta ottaa kansalliseen turvallisuuteen liittyvät seikat kaavoitusprosessissa huomioon. Käytännössä tämä edellyttää sitä, että kaavoituksesta vastaava viranomainen saa puolustus- ja rajavalvonnan vastuuviranomaisilta riittävän selkeät, kattavat ja ajankohtaiset selvitysaineistot ja pohjatiedot suunnittelutyön pohjaksi. Kaavoitusviranomaiset nojautuvat kansalliseen turvallisuuteen liittyvien aluekohtaisten tarpeiden selvittämisessä ja arvioimisessa mainittuihin viranomaisiin. Käytännön kannalta sujuvan viranomaisyhteistyön merkitys erityisesti puolustusviranomaisten kanssa siten korostuu.

Valiokunta kiinnittää huomiota tarpeeseen varmistaa, että kaavoitusviranomaisilla on jo kaavoitusprosessin valmisteluvaiheessa käytettävissä riittävät paikkatiedot niistä kohteista ja alueista, joihin kohdistuu maankäytöllisiä rajoituksia tai yhteensovittamisen tarpeita. Puolustus- ja rajavalvonnan viranomaisilla ja muilla mahdollisilla turvallisuuteen liittyvillä viranomaisilla on velvollisuus taata selvitysaineiston saatavuus, ajankohtaisuus ja riittävyys. On ensiarvoisen tärkeää, että eri viranomaisilla ja ministeriöillä on tilanteesta yhteinen näkemys.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Suomen 2,7 miljoonasta kiinteistöstä on tällä hetkellä ulkomaalaisessa välittömässä omistuksessa alle 1 prosentti eikä ulkomaalaisen kiinteistönomistuksen voida yleisellä tasolla katsoa muodostavan uhkaa kansalliselle turvallisuudelle tai muille yleisille eduille. Neutraali suhtautuminen on siten sääntelyjärjestelmän lähtökohta, mutta ehdotettava lainsäädäntö antaa tarvittaessa mahdollisuuden ehkäistä kansallisen turvallisuuden näkökulmasta arveluttavaa kiinteistöomistusta tai tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin alueiden lunastamiseksi valtiolle. Valiokunta toteaa, että tarkoitetut turvallisuuskysymykset korostuvat rajan läheisyydessä sijaitsevissa maakunnissa ja muiden strategisten tärkeiden paikkojen läheisyydessä.

Kaavoitusprosessin sujuvuuden kannalta on pidettävä hyvänä puolustusministeriön näkemyksen mukaista etuosto-oikeuden voimassaolon rajaamista 3. lakiehdotuksen 2 §:n mukaisesti joko

500 metrin tai 1 000 metrin suojavyöhykkeeseen alueesta riippuen, sillä tätä laajempi etuosto-oikeus aiheuttaisi todennäköisesti huomattavaa haittaa kiinteistökaupan ja kaavoituksen sujuvuudelle.

Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että ulkomaalaisten kiinteistönomistukseen liittyy tällä hetkellä usein konkreettisia vaikeuksia siksi, että omistajia ei tavoiteta esimerkiksi kaavoitukseen liittyvien kuulemismenettelyjen hoitamiseksi ja tästä aiheutuu huomattavaakin viivästymistä rakennushankkeille. Omistajan tavoittamattomuuden ei tulisi olla esteenä hankkeiden toteuttamiselle. Kiinteistöillä voi myös olla ränsistyvää, vaaraa aiheuttavaa rakennuskantaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia tekijöitä, joihin tulisi voida tehokkaasti puuttua. Valiokunta katsoo, että lainsäädännön muutostarpeet tulisi selvittää käynnissä olevan maankäyttö- ja rakennuslain yhteydessä.

Valiokunta pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä tunnistetaan kansainvälisten investointien merkitys kansantaloudelle ja tavoitteena on myös, että lainmuutos ei tarpeettomasti heikennä ulkomaalaisten yksityishenkilöiden tai yhteisöjen halukkuutta ja mahdollisuuksia investoida Suomeen tai hankkia loma-asuntoja.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että puolustusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 30.1.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Katja Taimela sd
varajäsen Pertti Hakanen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos